

Bijlagen

Bij het afstudeeronderzoek “Verjaring in beweging”

Naam: Adriënne van Geel

Studentnummer: 9952883

Opleiding: Juridische Hogeschool Avans-Fontys te Tilburg

Stageperiode: 8 september 2008 t/m 12 december 2008

Afstudeerdocent: Meryem Soysüren

Afstudeerbedrijf: Asselbergs & Klinkhamer Advocaten Etten-Leur

Afstudeermentor: Merel Weitering

Datum: 6 januari 2009

Inhoudsopgave

Bijlage 1

Onderzoeksplan

Bijlage 2

Wetstekst artikel 3:310 BW

Bijlage 3

Arrest Hese / De Schelde
criteria en gezichtspunten

Bijlage 1

Onderzoeksplan

Onderzoeksplan

Afstudeeronderzoek E3/E4

“Verjaring in beweging”

Naam: Adriënne van Geel
Studentnummer: 9952883

Afstudeerbedrijf: Asselbergs & Klinkhamer Advocaten
Plaats: Etten-Leur
Afstudeermentor: Merel Weitering

Opleiding: HBO-Rechten aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Afstudeerdocent: Meryem Soysüren

Datum: 17 oktober 2008

Dit onderzoeksplan beschrijft mijn (verwachte) manier van aanpak voor mijn afstudeeronderzoek bij Asselbergs & Klinkhamer Advocaten. Centraal in dit onderzoeksplan staan de probleemstelling, doelstelling en vraagstelling.

Achtereenvolgens komen de volgende onderwerpen aan bod:

1. Organisatie:	naam organisatie – beschrijving van de organisatie – beschrijving van werkzaamheden van de organisatie.
2. Probleembeschrijving:	probleemstelling – wat is het probleem – wie vindt het een probleem – waar doet het probleem zich voor – wie zijn betrokkenen – waardoor is het ontstaan – zijn er al eerdere oplossingen toegepast – waarom wordt er nu iets aan het probleem gedaan.
3. Doelstelling en vraagstelling:	doelstelling – vraagstelling – deelvragen – wie zijn de belanghebbenden.
4. Onderzoekopzet:	onderzoekseenheid – onderwerp – tijd – planning – bronnen.
5. Hoofdstukindeling	
6. Voorlopige literatuurlijst	

1. Organisatie

Naam organisatie: Asselbergs & Klinkhamer Advocaten

Beschrijving van de organisatie: Asselbergs & Klinkhamer Advocaten verleent sinds 1982 juridische diensten op gespecialiseerde rechtsgebieden, zoals ondernemingsrecht, letselschaderecht, vastgoedrecht, arbeidsrecht, familierecht en strafrecht. Asselbergs & Klinkhamer Advocaten is uitgegroeid tot één van de grotere kantoren in West-Brabant. Aan het kantoor van Asselbergs & Klinkhamer zijn meer dan twintig advocaten verbonden die allen vanuit een bepaald specialisme zakelijke en particuliere cliënten, ondernemingen, non-profitorganisaties en overheidsinstellingen adviseren en daar waar nodig procederen. De doelstelling van de organisatie is het leveren van juridisch maatwerk van hoge kwaliteit met de nodige snelheid en met een maximale bereikbaarheid van de behandelend advocaat.

Beschrijving van werkzaamheden van de organisatie: het leveren van juridische diensten. Dit bestaat zowel uit het geven van juridisch advies alsmede het behartigen van belangen van cliënten op de juridisch gespecialiseerde gebieden. Tevens verzorgt de organisatie op de gespecialiseerde rechtsgebieden regelmatig publicaties.

2. Probleembeschrijving

Probleemstelling: voor de afwikkeling van personenschade zijn de wet en regelgeving over stuiting en verjaring van belang. In het Handboek Personenschade is een hoofdstuk over 'verjaring en stuiting' opgenomen. Dat hoofdstuk is in 2006 gepubliceerd. De ontwikkelingen die zich vanaf oktober 2006 in verschillende wetten en jurisprudentie hebben voorgedaan, zijn niet verwerkt in het handboek. De redacteurs van dit handboek zijn J. Wildeboer en S. Binkhorst en de auteurs van dit hoofdstuk zijn twee letselschadeadvocaten van Asselbergs & Klinkhamer Advocaten. Deze twee letselschadeadvocaten dienen de ontwikkelingen die zich vanaf oktober 2006 in de verschillende wetten en jurisprudentie hebben voorgedaan te verwerken in het handboek.

Mijn onderzoek zal een duidelijk beeld geven van de ontwikkelingen op het gebied van personenschade vanaf oktober 2006 in de jurisprudentie over verjaring en stuiting en

verschillende wetten en wat deze ontwikkelingen in praktijk betekenen. Er wordt een vergelijking gemaakt van de situatie van voor oktober 2006 en de situatie daarna. Dit wordt aan de hand van uitspraken en fictieve voorbeelden bekeken. Er wordt gekeken welke rechtsvragen nog beantwoord moeten worden op dit terrein. Ook hier worden uitspraken en fictieve voorbeelden bij gegeven en wordt bekeken of de Hoge Raad hier invulling aan kan geven of dat wetswijzigingen gewenst zijn.

De letselschadeadvocaten bij Asselbergs & Klinkhamer Advocaten hebben het leerstuk verjaring en stuiting niet actueel in kaart. Zij vinden dit wel belangrijk omdat er ontwikkelingen zijn die van belang zijn in zaken die zij behandelen. Er kunnen bijvoorbeeld uitspraken zijn over de aanvang van de verjaringstermijn. Wanneer zij niet van de actuele uitspraken en wetten op de hoogte zijn, kan de advocaat in de veronderstelling zijn dat de verjaringstermijn later aanvangt dan in de jurisprudentie wordt aangehouden en kan later de rechtsvordering niet meer worden gestuit omdat de termijn hiervoor al verstreken is. Dit zou een onherstelbare fout met zich meebrengen. Om fouten te voorkomen is het noodzakelijk overzichtelijk te hebben wat de stand van zaken over verjaring en stuiting is. In de zomer van 2008 heeft via Asselbergs & Klinkhamer Advocaten een zaak gediend waarin de wederpartij stelde dat de vordering was verjaard. De behandelend advocaat heeft toen jurisprudentieonderzoek moeten doen, om het juiste verweer tegen dit beroep te voeren. Dit (kleinschalig) onderzoek kostte veel tijd en die tijd kan de advocaat in het vervolg bespaard worden. De verjaring kan een grote drempel opleveren in letselschadezaken en daarom is het van groot belang over de juiste kennis en informatie te beschikken.

De onderwerpen waarover in de literatuur veel discussie bestaat en die dus zeker in het onderzoek behandeld worden, zijn de korte (subjectieve) en lange (objectieve) verjaringstermijn. Hierbij wordt onder andere gekeken naar uitspraken over de aanvang van de termijn, wanneer iemand wordt geacht bekend te zijn met de schade en wat 'daadwerkelijk in staat zijn een rechtsvordering tot vergoeding van de schade in te stellen' betekent.

Wie vindt het een probleem: De letselschadesectie van Asselbergs & Klinkhamer Advocaten vindt het noodzakelijk om overzichtelijk te hebben hoe het leerstuk verjaring en stuiting op dit moment in elkaar zit. Daarnaast vindt de opdrachtgever van het handboek Personenschade het noodzakelijk dat het hoofdstuk op termijn (voorjaar 2009) geactualiseerd wordt.

Waar doet het probleem zich voor: het probleem doet zich voor in de letselschadepraktijk, onder andere bij de letselschadesectie van Asselbergs & Klinkhamer Advocaten, bijvoorbeeld bij dossiers waarin verjaring en / of stuiting een rol speelt.

Waarom is het ontstaan: het probleem is ontstaan doordat het recht voortdurend in beweging is. De jurisprudentie heeft een precedentwerking, waardoor nieuwe betekenissen en interpretaties kunnen worden gegeven aan het bestaande recht. Doordat de advocaten naast hun dagelijkse werkzaamheden weinig tijd hebben, zijn zij niet in de gelegenheid alle wijzigingen over verjaring en stuiting overzichtelijk bij te houden.

Zijn er al eerdere oplossingen toegepast: er zijn nog geen eerdere oplossingen toegepast, maar eerdere versies van het hoofdstuk zijn in 2006 aan een actualisatie onderworpen. Dit hoofdstuk is verouderd.

Waarom wordt er nu iets aan het probleem gedaan: de huidige versie van het hoofdstuk is twee jaar oud en de opdrachtgever heeft het verzoek gedaan het hoofdstuk te actualiseren in het voorjaar van 2009. De medewerkers willen dat zij dan, zonder zelf nog grootschalig onderzoek te moeten doen, het hoofdstuk kunnen actualiseren / herschrijven. Tevens kunnen de letselschadeadvocaten de uitkomst van het onderzoek zelf in enkele dossiers

gebruiken en zij vinden het belangrijk om met up-to-date overzichten te werken, zodat zij cliënten ook juist kunnen informeren.

3. Doelstelling en vraagstelling

Doelstelling: de doelstelling is om op 5 januari 2009 een onderzoeksrapport af te leveren dat een overzicht geeft van de relevante juridische ontwikkelingen op het gebied van personenschade die zich sinds oktober 2006 hebben voorgedaan aangaande verjaring en stuiting en de ontwikkelingen die nog te verwachten zijn op dit gebied bij de Hoge Raad en eventuele wetswijzigingen.

Vraagstelling: welke relevante en van belang zijnde juridische ontwikkelingen op het gebied van personenschade hebben zich sinds oktober 2006 voorgedaan aangaande verjaring en stuiting en welke ontwikkelingen bij de Hoge Raad en eventuele wetswijzigingen zijn nog te verwachten?

Deelvragen: het onderzoek bestaat uit verschillende deelvragen:

- hoe was de situatie op het gebied van verjaring en stuiting voor oktober 2006?
- welke juridische ontwikkelingen op het gebied van verjaring en stuiting zijn er vanaf oktober 2006 in wetgeving en jurisprudentie?
- wat is er op het gebied van verjaring en stuiting nog te verwachten gezien de ontwikkelingen van de jurisprudentie van de Hoge Raad?

Wie zijn de belanghebbenden: belanghebbenden zijn de letselschadeadvocaten van Asselbergs & Klinkhamer advocaten. Bij het hoofdstuk dat met het onderzoek geactualiseerd wordt, zijn de opdrachtgever, abonnees en gebruikers van het handboek Personenschade belanghebbenden, bijvoorbeeld letselschadeadvocaten, verzekeringsmaatschappijen en aanverwanten, overige belangenbehartigers en rechterlijke organisaties.

4. Onderzoeksopzet

Onderzoekseenheid: onderzoek doen:

- jurisprudentie over personenschade waarin een beroep wordt gedaan op verjaring (vanaf oktober 2006)
- literatuur op het gebied van personenschade, onder andere het handboek Personenschade, hoofdstuk 'verjaring en stuiting';
- wetgeving.

Onderwerp: inzicht verkrijgen in de ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan in regelgeving en jurisprudentie op het gebied van personenschade vanaf oktober 2006 omtrent verjaring en stuiting en deze afzetten tegen de situatie van voor oktober 2006 en een mogelijke invulling geven aan de nog te verwachten ontwikkeling van de jurisprudentie van de Hoge Raad en noodzakelijke wetswijzigingen.

Tijd: de start van de afstudeerstage is op 8 september 2008.
De uiterlijke inleverdatum bij de opdrachtgevers is 5 januari 2009.

Planning: aan de hand van de rapporteisen zoals beschreven in "Kwalitatief onderzoek" van Baarda, De Goede en Teunissen en het "competentieboek E3 en E4" van de Juridische Hogeschool Avans-Fontys is een globale planning opgesteld:

Activiteit:	Einddatum:
Maken onderzoeksopzet	10 oktober 2008
Formuleren probleemstelling	10 oktober 2008
Formuleren vraagstelling	10 oktober 2008
Formuleren doelstelling	10 oktober 2008
Houden onderzoek	28 november 2008
Maken voorwoord	23 december 2008
Maken inhoudsopgave	23 december 2008
Maken samenvatting	10 december 2008
Maken inleiding	22 december 2008
Maken hoofdstuk 2: Personenschade (event. ter beoordeling)	31 oktober 2008
Maken hoofdstuk 3: Voor okt. 2006 (event. ter beoordeling)	31 oktober 2008
Maken hoofdstuk 4: Ontwikkelingen vanaf okt. 2006	5 december 2008
Maken hoofdstuk 5: Te verwachten ontwikkelingen	10 december 2008
Maken aanbevelingen	15 december 2008
Maken evaluatie	10 december 2008
Maken bijlagen, noten-, citaten- en bronnenlijst	23 december 2008
Controleren en afronden scriptie	30 december 2008
Inleveren scriptie	5 januari 2009

5. Hoofdstukindeling

Er wordt globaal een hoofdstuk- met paragrafenindeling gegeven. Met trefwoorden wordt aangegeven waar de paragraaf over zal gaan.

Voorwoord:	informatie vooraf / afstudeerstage
Inhoudsopgave:	hoofdstuk- en paragraaftitels
Samenvatting:	doel en probleemstelling / belangrijkste resultaten, conclusies en aanbevelingen
1. Inleiding:	onderwerp / doelstelling / doelgroep / probleemstelling / opbouw
2. Personenschade:	inleiding over personenschade / verjaring en stuiting / belangrijkste bepalingen
3. Voor okt. 2006:	belangrijkste bepalingen handboek Personenschade van voor oktober 2006
4. Ontwikkelingen vanaf okt. 2006:	wijzigingen op het gebied van de korte verjaringstermijn en de lange verjaringstermijn / stuiting
5. Te verwachten ontwikkelingen:	rechtsvragen die de Hoge Raad heeft opengelaten / noodzakelijke wetswijzigingen
6. Aanbevelingen:	antwoord op opengelaten rechtsvragen van de Hoge Raad / noodzakelijke wetswijzigingen
7. Evaluatie:	verloop verslag / eigen rol
8. Noten:	literatuurverwijzingen / opmerkingen
9. Jurisprudentie:	gebruikte jurisprudentie
10. Citaten:	citaten
11. Bronnenlijst:	reflectieverslag e.a.

6. Voorlopige literatuurlijst

A.T. Bolt, R.J.B. Boonekamp, T.E. Deurvorst en S.D. Lindenberg, *Groene Serie. Schadevergoeding*, Deventer: Kluwer 2008.

Chr.H. van Dijk, *Verjaring en Stuiting: een Siamese tweeling in verwarring*, AV&S 2003, pag. 147-157.

Chr.H. van Dijk, *Stuiting en verjaring: nog steeds veel onzekerheid?*, AV&S 2008, pag. 141-152.

A.S. Hartkamp, *Verbintenissenrecht. De verbintenis in het algemeen*, Deventer: Kluwer 2004.

J.F.M. Janssen, *Extinctieve verjaring, wettelijke vervaltermijn en artikel 6:2BW*, Deventer: Kluwer 2004.

A.L.M. Keirse, E.M. van Orsouw, R. Lubach e.a., *Wie is er bang voor nieuwe risico's?*, Den Haag: Sdu Juridische uitgevers, 2007.

J.L. Smeehuijzen, *Posttraumatische stress-stoornis en verjaring*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2003.

J. Wildeboer en S. Binkhorst / J.A.M. Broeders en J. Renshoff, *Handboek Personenschade*, Deventer: Kluwer 2006.

Bijlage 2

Wettekst artikel 3:310 BW

Artikel 3:310 BW:

1. Een rechtsvordering tot vergoeding van schade of tot betaling van een bedongen boete verjaart door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag, volgende op die waarop de benadeelde zowel met de schade of de opeisbaarheid van de boete als met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden, en in ieder geval door verloop van twintig jaren na de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt of de boete opeisbaar is geworden.
2. Is de schade een gevolg van verontreiniging van lucht, water of bodem, van de verwezenlijking van een gevaar als bedoeld in artikel 175 van Boek 6 dan wel van beweging van de bodem als bedoeld in artikel 177, eerste lid, onder b, van Boek 6, dan verjaart de rechtsvordering tot vergoeding van schade, in afwijking van het aan het slot van lid 1 bepaalde, in ieder geval door verloop van dertig jaren na de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt.
3. Voor de toepassing van lid 2 wordt onder gebeurtenis verstaan een plotseling optredend feit, een voortdurend feit of een opeenvolging van feiten met dezelfde oorzaak. Bestaat de gebeurtenis uit een voortdurend feit, dan begint de termijn van dertig jaren bedoeld in lid 2 te lopen nadat dit feit is opgehouden te bestaan. Bestaat de gebeurtenis uit een opeenvolging van feiten met dezelfde oorzaak, dan begint deze termijn te lopen na dit laatste feit.
4. Indien de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt, een misdrijf oplevert als bedoeld in de artikelen 240b, 242 tot en met 250 en 273 f van het Wetboek van Strafrecht en is gepleegd ten aanzien van een minderjarige, verjaart de rechtsvordering tot vergoeding van schade tegen de schuldige aan het misdrijf niet zolang het recht tot strafvordering niet door verjaring is vervallen.
5. In afwijking van de leden 1 en 2 verjaart een rechtsvordering tot vergoeding van schade door letsel of overlijden slechts door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag volgende op die waarop de benadeelde zowel met de schade als met de daarvoor aansprakelijke persoon bekend is geworden. Indien de benadeelde minderjarig was op de dag waarop de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon bekend zijn geworden, verjaart de rechtsvordering slechts door verloop van vijf jaren na de aanvang van de dag volgende op die waarop de benadeelde meerderjarig is geworden.

Bijlage 3

Arrest Hese / De Schelde

Criteria en gezichtspunten

Criteria en gezichtspunten arrest Hese / De Schelde

Criteria: Een uitzondering zich voordoen wanneer onzeker is of de gebeurtenis waardoor de schade is veroorzaakt inderdaad tot de schade heeft geleid, die onzekerheid zeer lange tijd is blijven bestaan, of de schade in die zin naar haar aard verborgen is gebleven en dus pas kon worden geconstateerd nadat de verjaringstermijn was verstreken.

Of sprake is van een uitzondering zal in elk concreet geval moeten worden beoordeeld, met inachtneming van alle omstandigheden. Gezichtspunten die de rechter in zijn beoordeling kan betrekken:

- a) of het gaat om vergoeding van vermogensschade dan wel van nadeel dat niet in vermogensschade bestaat, en - mede in verband daarmee - of de gevorderde schadevergoeding ten goede komt aan het slachtoffer zelf, diens nabestaanden dan wel een derde;
- b) in hoeverre voor het slachtoffer respectievelijk zijn nabestaanden ter zake van de schade een aanspraak op een uitkering uit anderen hoofde bestaat;
- c) de mate waarin de gebeurtenis de aangesprokene kan worden verweten;
- d) in hoeverre de aangesprokene reeds voor het verstrijken van de verjaringstermijn rekening heeft gehouden of had behoren te houden met de mogelijkheid dat hij voor de schade aansprakelijk zou zijn;
- e) of de aangesprokene naar redelijkheid nog de mogelijkheid heeft zich tegen de vordering te weren;
- f) of de aansprakelijkheid (nog) door verzekering is gedekt;
- g) of na het aan het licht komen van de schade binnen redelijke termijn een aansprakelijkstelling heeft plaatsgevonden en een vordering tot schadevergoeding is ingesteld.